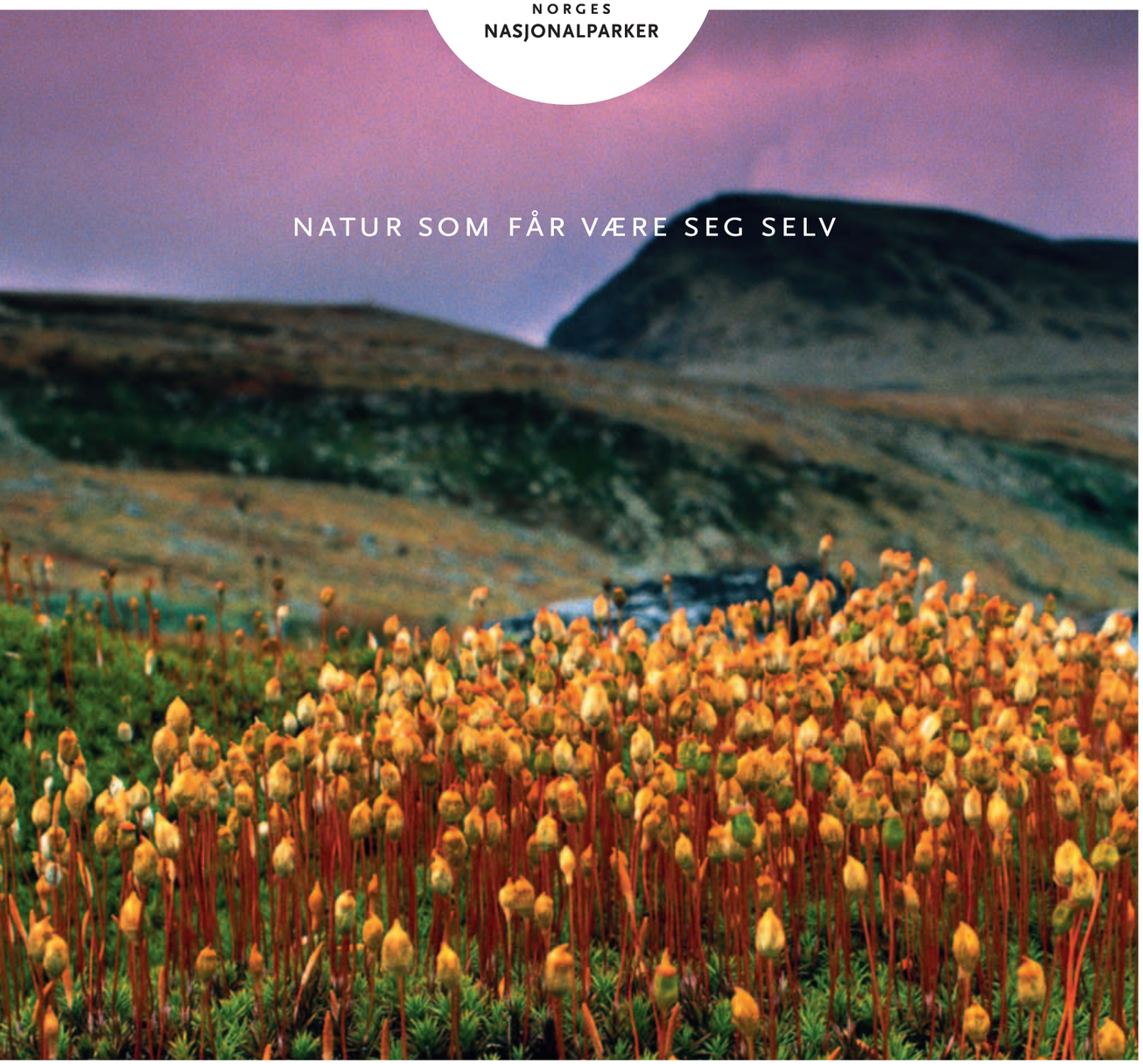
NORGES
NASJONALPARKER

Vi verner naturen for å ta vare på særpreg og verdier

Naturen i Norge er storslått og variert. Ennå finnes områder der naturens egne lover styrer utviklingen av plante- og dyrelivet. Mange av disse områdene kan miste sine særegne naturkvaliteter hvis vi ikke gir dem tilstrekkelig vern. Det er viktig at et representativt utvalg av alle naturtyper sikres for ettertida.

Mange oppgir stillhet, fred og ro som viktige grunner for å oppsøke naturen. Naturopplevelse uten menneskeskapt støy er ingen selvfølgelighet lenger, og de store verneområdene våre er også et bidrag for å sikre slike verdier for ettertiden.

I nasjonalparkene ønsker vi å ta vare på variasjonsrikdommen i Norges naturarv, både for naturens og vår egen skyld. Kommende generasjoner har krav på å få oppleve urørt natur, og forskere må også i framtida kunne studere samspillet i uforstyrret natur.

Vernede områder i Norge

Gjennom naturvernloven fra 1970, og Stortingsmelding nr. 62 (1991 - 1992) "Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder i Norge", har norske myndigheter anledning til å verne større naturområder. Hovedmålet med vern etter naturvernloven er å sikre et representativt utvalg av Norges naturtyper og landskap. Vernet skal også være med på å sikre områder av spesiell verdi for planter og dyr.

De vanligste vernekategoriene er:

Nasjonalparker

- Større, relativt urørte naturområder.
- Skal bevare naturverdier og ta vare på muligheten til friluftsliv.

Landskapsvernområder

- Egenartede eller vakre natur- eller kulturlandskap.

Naturreservater

- Små, tilnærmet urørte områder som utgjør en spesiell naturtype, og har vitenskapelig eller pedagogisk betydning.

Svalbard

- Svalbard er en del av Norge, men naturvernloven gjelder ikke her. Verneområdene på Svalbard er opprettet med hjemmel i Svalbardmiljøloven.

Norges nasjonalparker – en del av vår nasjonalarv

Jakt, fangst og kulturlandskap

Nasjonalparkene bærer mange spor etter tidligere tiders bruk av områdene. Funn av gamle boplasser og omfattende fangstanlegg med dyregraver og ledegjerder, vitner om jakt og fangst langt tilbake i tid. Fra nyere tid finnes det kulturspor som f.eks. jakt- og fiskebuer, gamle ferdselsveger og rester etter hogst, fløting, trekull- og tjærebrenning. Noen steder er det spor etter slått og tidligere stølsvirksomhet.

Nasjonal mytologi og historie

Naturen, spesielt fjella, har stor symbolverdi for oss. Du kan se det i kunst, litteratur, tro og myter. I mange nasjonalparker kan du gå på stier der historiske eller mytologiske skikkelser har vandret før deg.

Samisk kultur

Samisk kulturutøvelse har preget, og preger fortsatt, mange av nasjonalparkene våre. Kulturminner i form av fangstgraver, gammer og boplasser finnes i mange nasjonalparker. Myter og tro knytter seg til steder og fjell. Flere av nasjonalparkene ligger i områder som brukes til samisk tamreindrift.

Nasjonalparkene representerer viktige deler av norsk natur

De ulike landskapstypene som finnes i nasjonalparkene gir livsgrunnlag for ulike plante- og dyrearter. Fjellområder utgjør det største arealet av nasjonalparkene. Myrer og ferskvann er vanlig, mens skog-, fjord-, kyst- og sjøområder er representert i mindre grad.

Leveområder for sårbare arter

Nasjonalparkene er spesielt viktige for arter som trenger relativt store og urørte områder for å overleve, slik som villrein, rovdyr og rovfugler som fjellvåk og kongeørn. Flere av disse artene er svært sårbare for menneskelig påvirkning. Noen arter som f.eks. fjellreven, er truet av utrydding. Jakt og reirplyndring har bidratt til å redusere bestandene av flere rovfuglarter, mens vassdragsreguleringer, bebyggelse, veger og jernbaner har innsnevret villreinens leveområder og skåret over vandringsveiene. Norge har et internasjonalt ansvar for å ta vare på truede arter og deres leveområder.

Unikt nordlig planteliv

Du finner en rekke sjeldne fjellplanter innenfor nasjonalparkene. Enkelte fjellplanter som høyfjellsklokke og norsk malurt vokser svært få steder, og botanikere har diskutert om disse artene kan ha overlevd siste istid på fjelltopper som stakk opp over isen. Artsmangfoldet er størst i nasjonalparker med kalkrik berggrunn. Her vokser karakterisktiske arter som reinrose, issoleie og lapprose. Mange nordlige arter har sin sørlige grense i Norge, og mange sørlige arter sin nordgrense. Dessuten er det forekomster av en del arter som ellers bare finnes i Sibir, som sibirturt og åkerbær.

Variasjon i landskap

Arktiske forhold

Lengst i nord preges årstidene av lyset. Mørketida fra oktober til februar avløses av midnattssol fra april til august. Klimaet er strengt og kaldt, med frost i bakken hele året. Den unike polarnaturen er dominert av is, snø og karrige arealer. Isfjell, drivis og nordlys er naturfenomener du kan oppleve på Svalbard.

Værbitt kyst

Vakre fjell som bader i sol og stuper ned i havet. Eller piskes av det tøffe været på norskekysten. Trange fjorder som går inn mot snødekte fjell og breer. Kontrastene langs kysten er store.

Isbreer

Mange landskapsformer er skapt av isen; breelver, u-daler, rasmarker, morener, blokkmark og dødisgroper. Norge har flere av Nord-Europas største isbreer. Brevandring og isklatring er noen av opplevelsene disse har å by på.

Majestetiske fjell

Norges nasjonalparker er i første rekke preget av fjell. Her finner vi de delene av Norge som er minst påvirket av menneskelig virksomhet. Fjellandskapet spenner fra rolige, endeløse vidder til kvasse tinder, juv og isbreer. Her kan du utøve aktiviteter som fot- og skiturer, klatring og grotting.

Uendelige vidder

Fjellviddene er flate, åpne strekninger preget av karrig vegetasjon med lav, lyng, dvergbjørk og vierkratt. Her finner du villrein og tamrein, nye og gamle kulturminner, og muligheter til fotturer og fiske i mange vann og vassdrag.

Myr og våtmark

Dannelse av myr forutsetter at nedbøren er større enn fordampingen, noe som gjør at myr som naturtype er begrenset til kjølige og nedbørrike områder i verden. I Norge finner vi en uvanlig stor variasjon i myrtyper, og dette gir oss et spesielt ansvar for å sikre denne naturtypen. Myrene er viktige tilholdssteder for fugler. Enkelte myrer har stor artsrikdom med mange sjeldne plantearter, f.eks. orkidéer som lappmarihand og marisko.

Vann og vassdrag

Det beste vannet drikker du rett fra bekken. Friskt, godt og naturlig. Fjellvann, tjern, sjøer og vassdrag gir ikke bare livsgrunnlag for fuglene, men lager variasjoner i naturen og gir muligheter til ulike opplevelser. Vann og vassdrag er et viktig element i de fleste nasjonalparkene – varierende fra viltre fjellbekker, majestetiske fossefall, canyoner og stryk, til stilleflytende elver, tjern og innsjøer. Vassdragene omfatter ofte betydelige natur- og kulturverdier. I nasjonalparkene finnes både gode lakseelver og tallrike fiskevann, samt muligheter til kanopadling og båtturer.

Vennlige dalfører

Formet av isen eller livgitt av elva. I dalførene opp mot fjellet finner du en sentral del av den norske seterkulturen, som mange steder kan ta deg flere hundre år tilbake i tid. Du kan oppleve seterkultur, håndtverk og tradisjonskost i områdene rundt flere av nasjonalparkene.

Trolsk skog

I nasjonalparkene varierer skogen fra frodig edellauvskog med rikt og variert plante- og dyreliv, til karrige, lavrike furumoer. En del urskog finnes også – skog som er tilnærmet upåvirket av mennesker. Skogen er opphav til mange myter i gammel norsk folketro.

Du har lovfestet rett til å være ute i naturen

En viktig del av kulturarven vår er å være ute i naturen. Vi har fra gammelt av hatt rett til å ferdes i skog og mark, etter elvene, på innsjøer og i skjærgården – og til fjells, uavhengig av hvem som eier grunnen. Allemannsretten er lovfestet i friluftsloven fra 1957. Vi kan høste av naturen – ikke bare vilt, fisk, bær, sopp og blomster, men også inntrykk og opplevelser. All ferdsel skal skje hensynsfullt slik at dyr og planter ikke skades eller forstyrres.

Flere av nasjonalparkene er viktige områder for friluftsliv og mange av dem er også tilrettelagt for det. Her finnes et nettverk av merkede stier og mulighet for overnatting i betjente eller ubetjente hytter. Du kan velge å organisere turen selv, eller delta på turer i regi av f.eks. lokale turforeninger/-lag. I nasjonalparker hvor det er ønskelig å begrense ferdselen av hensyn til sårbar natur, er det i liten grad tilrettelagt med stier og hytter.

I en nasjonalpark er du naturens gjest

- Gå hvor du vil, på beina eller på ski. Alt som har motor er i utgangspunktet forbudt.
- Rast hvor du vil, og overnatt gjerne i telt. Rydd opp etter deg, og ta med søpla hjem.
- Du kan tenne bål, men husk det generelle bålbrenningsforbudet i skogsmark mellom 15. april og 15. september. Vis hensyn når du sanker ved.
- Du kan plukke bær, sopp og vanlige planter til eget bruk. Vis hensyn til kulturminner, vegetasjon og dyreliv. Ta ekstra hensyn i hekke- og yngletida.
- Benytt deg av mulighetene til jakt og fiske. Husk jakt-/fiskekort. Ikke bruk levende fisk som agn. Du må heller ikke ta med deg levende fisk fra ett vassdrag til et annet.
- Du kan ta med deg hund, men husk båndtvang i visse perioder.
- Lokale forskrifter kan variere mellom de ulike nasjonalparkene. Sjekk disse før du besøker en nasjonalpark.
- For Svalbard gjelder egne bestemmelser.

Forvaltning og ansvar for nasjonalparkene

Miljøverndepartementet (MD)
www.miljo.no
- Øverste myndighet i miljøforvaltningen.
- Forbereder vernevedtak for regjeringen.
- Overordnet myndighet for forvaltning av områder vernet etter naturvernloven.

Direktoratet for naturforvaltning (DN)
www.dirnat.no
- Øverste fagmyndighet for naturvernsaker.
- Gir faglig tilråding til MD om opprettelse av nye nasjonalparker.
- Faglig hovedansvar for forvaltning av verneområder etter naturvernloven og Svalbardmiljøloven.

Fylkesmannen www.fylkesmannen.no
- Forvaltningsmyndighet for verneområder i sitt fylke.
- Utreder verneforslag og gir tilråding til DN.
- odin.dep.no

Kommunen
- Lokal forvaltning prøves ut i noen kommuner.

Statens Naturoppsyn (SNO)
- Overordnet ansvar for oppsyn og kontroll med nasjonalparkene i fastlands-Norge.
- Har lokale representanter over hele Norge.
- I en del områder utføres oppsyn av lokale fjellstyrer/fjelloppsyn.

Sysselmannen på Svalbard
www.sysselmannen.no
- Forvaltningsmyndighet for nasjonalparkene på Svalbard.
- Utreder verneforslag og gir tilråding til DN.
- Utfører oppsyn i verneområdene på Svalbard.

Les mer om Norges nasjonalparker på:
www.norgesnasjonalparker.no

NORGES
NASJONALPARKER

BENNETT AS. Foto: Pål Hermansen/Kjell-Erik Mosdøl/Bjørn Rønsholdt/Tom Schandy/Tore Wulfsberg – Samfoto, Torbjørn Moen/Nacek Bildebyrå, Arild Juul, Gunnar Rolstad, Laurits Sønstebø, Morten Ekker, Lars Løfaldli, Erik Stabell, Jan Jansen – Finnmark Naturfoto

Norges nasjonalparker – natur som får være seg selv

I Norges nasjonalparker er det naturens lover som gjelder. Det er naturen selv som bestemmer, og gjør ting i sitt eget tempo. Vi oppretter nasjonalparker for å ta vare på store naturområder – fra hav til fjell. For naturens egen skyld, for oss og for kommende generasjoner.

Nasjonalparkene byr på et mangfold av muligheter og opplevelser. Flott og variert natur, jakt, fiske, planter, fugler, dyr og kulturminner.

Ta i mot invitasjonen – bli kjent med naturen og våre nasjonalparker.

Les mer på:
www.norgesnasjonalparker.no

Direktoratet for
naturforvaltning

www.dirnat.no